

nichte in dese landen gebröcht en gesaict word, tot grote verachteringe van sijne Majesteits munte in dese Nederlanden, en nadeel van de ingesetenen der selver, mits de verageringe van de weerde der voorz nieuwe munte: 't welk die van Holland, door hare Gedeputeerde, den Generalen Staten onlanx tot Brussel hadden doen remonstreren. Sulx dat alsoen goed gevonden is geweest eenige uite generalité te deputeren, om met eenige van de munte en andere hen dies verstaende, hier af te communiceren, om daer na haer advijs en rapport gehooft, op den loop van den gelde gedisponeert te worden. Volgende 't welk de selfde gedeputeerde eenige dagen hier in gebefoigneert en daer na aen den Generalen Staten hare befoigne en advijs gerapporteert hebbende, is als doen geconcipteert en besloten geweest sekere ordonnantie, op den loop van den gelde, by de welke genoeg alle specien van gelde merkelyk geresen en opgeset waren, meest door toedoen van de selfde van Holland en Zeeland. Vertonende ook dier tijd aldaer 't groot profijt en gewin 't welk de landen, door de rijfinge van den gelde, soude komen te genieten, bysonderlyk so de Staten voor handen hadden te munten seker silver, by der Coninginne van Engeland henlieden geleent, en datter eenige betalinge te doen was aen de soldaten: maer 't schijnt dat naer de voorz ordonnantie is achter rugge gesteld en niet also geffectueert als die geconcipteert en besloten was, waer door de landen te meer van 't goed geld berooft en wederom met quade vremde munte vervult worden. Waer indien die van Holland en Zeeland verstaen en begeren, dat eerstdaegs mag worden voorsien, by advijs en waerderinge niet alleen van den Munt-meesters, die oge soude mogen hebben op haer particulier: maer ook van andere hen op de weerde en loop van de gelde, en 't gunt daer aen dependeert, verstaende, ten einde de gemene trafique negociatie en koophandelinge daer door niet en worde veracht. Te vreden sijnde niet te min, dat de Munt-meesters van Holland hen transporter in Brabant, om metten anderen Munt-meesters aldaer op 't vergelijken der munte te communiceren, mits dat einteliken daer in niet en sy geordonneert of verandert, buiten advijs van de voorz Staten van Holland en Zeeland.

Aldus gedaen binnen der stad Dordrecht den 5 Aprilis 1577. en overgegeven Doctor Elbertus op zinnen gepropondeerde van den 30 Marty lefleden. Onder stond geschreven aldus; Ter ordonnantie van sijn Excel. en der Staten van Holland en Zeeland. Ondergetekent

DE RECHTERE.

De Prince van Orangien verhoort gestelt te werden in 't besit van de Stad en Casteel van Breda.

De Prince van Orangien hadde aen de Staten van Brabant geschreven om te komen in 't besit en gebruik van zijne Stad en Casteel van Breda, achtervolgende de Pacificatie van Gent. De Staten van Brabant stelden de sake aen de Staten Generael en den Rade van State. De Staten Generael hebben by henlieden advijs verstaen / dat hy volgende de Pacificatie van Gent daer toe gerechtigd was / en dat hy dien volgende in 't besit en gebruik van dien behoorde gesteld te werden / en dat men oer sulx de garnisoenen aldaer leggende behoorde daer uit te nemen: maer de Raden van State gaven booz hen advijs dat zy wel verstaonden dat so vele het goed aenging / hem behoorde restitutie te geschieden: maer dat sijne Maj. als Souverein vermochte op 't Casteel en in de Stad 't allen tijden garnisoen en soldaten te leggen tot sijn believen / en hoe wel de Prince seide wel te verstaen dat een basal sulx wel gehouden was te lijden in tijde van vrede: maer dat 't selve goed als nu aen hem quam als partije / en sulx specialijken by de Pacificatie bedongen hebbende / so bleef de selve evenwel noch langden tijd mettet boozs garnisoen belast / gelijkmen uit het verholg van desen verstaen sal.

Den 17 April anno 1577. is de Prince van Orangien geaccordeert mette Gedeputeerde van der stede van Tholen / dat sy onder de jurisdictie van den Prince van Orangien soude komen / op te conditien van satisfactie hier na volgende:

I. Deel.

IN den eersten: Aengesien de stad en jurisdictie van der Tholen tot noch toe altijd by d'exercitie van de Catholijke Roomsche Religie gebleven is, so is mijn Heere de Prince voorgenomt te vreden, dat in de voorz stad en 't gebied van dier d'exercitie van de selve Religie gecontinueert worde, belovende by desen t'onderhouden alles wes desen aengaende by 't vierde artikel van de Pacificatie geaccordeert en besloten is, en dien volgende niet toe te laten dat yemand van wat conditie en qualiteit hy sy, binnen de voorz stede van Tholen, en gebied der selver iet attentere dat tegens de gemene ruste en vrede soude mogen sijn, en sonderlinge jegens de voorz Catholijke Roomsche Religie en exercitie van dien, noch ook dat yemanden ter causen van dien geinjurieert, geirriteert of van gelijke acten geschandalieert werde, behoudens dat so wel die van Holland en Zeeland, als alle andere geoorloft sy binnen der voorz stede van Tholen, en 't gebied der selver in alle vryheid en verfekertheid te hanteren, gaen, keren, wonen, en traficqueren koopmanfer wijze en andersins, sonder in der conscientie onderlocht of ter causen van dien in eeniger manieren gemolesteert of geinquieteert te worden, nemende sijne Excell. ten sine voorz in sijne protectie en salvegarde alle Kerken, Godshuisen en geestelijke plaetsen der voorz stede, en gebied van dier met alle geestelijken personen van de voorz Catholijke Religie, dier jegenwoordig sijn, en noch sullen willen komen met alle hare goederen en gevolg.

Is voorts ondersproken dat de stad van der Tholen niet en sal geregeert worden met eenen Gouverneur, Superintendent, of nieuwe Officier, ten ware sake dat den merkelyken nood sulx vereischende, by den Staten van Holland en Zeeland met voorgaende advijs van die van der Stad bevonden worde goed te wesen, anders daer in te voorsien.

Heeft voorts sijne Excellentie beloofd te houden, te maintaineren en te beschermen, alle de privilegien, handvesten, en keuren, die die van der Tholen voorz voor de aankomste van den Hertog van Alva in dese Nederlanden hebben gehad, sonder andere, die sy namaels mogen verkregen hebben; de welke sijne Princelike Excell. niet weten en kan, offe eenige Landen, Steden, of particuliere van Holland of Zeeland soude mogen prejudiceren of nadelig sijn.

Wat raekt den schulden by den Staten van Holland en Zeeland gemaekt en gecontracteert voor date van desen, daer af sullen die van der Tholen vry en exempt blijven, maer sullen die van de voorz stad en lande van der Tholen, na date van desen, gehouden wesen hare quote en portie te gelden, in alle contribucien, lasten en quotificien, die ten oorboor der gemene landen by gemene accord de Staten van Holland en Zeeland, over de selve Provincien jegenwoordeliken sijn opgeset en ingesteld, of hier namaels sullen ingesteld en opgeset worden.

Belangende 't verfoek by die vander Tholen gedaen, om te hebben exemptie van garnisoenen en soldaten, beloofd sijne Excell. dat die van der Tholen met gene garnisoenen of soldaten en sullen beswaert worden, ten ware dat den merkelyken nood sulx ware vereischende, en dat by goeddunken van de voornoemde Staten van Holland en Zeeland, en by voorweten des Magistrats der voorz Stad, wel verstaende dat so veel de rest van d'Eiland van der Tholen aengaet om eenig garnisoen in eenige plaetse desselvs te houden of te leggen, 't selve sal blijven tot dispositie van sijne Princelike Excell. om als Gouverneur van wegen Coninkl. Maj. daer in te versien, also tot den besten nu, oorboire, vrede en gerustheid des lands sal behoren.

Voor so vele aengaet het geschut binnen der selver stede sijnde, is geaccordeert dat 't selve geschut en ammonitie sal aldaer blijven tot verfekeringe der selver Stad, en tot dienst van de Coninklijke Maj.

Alle welke poincten en artikelen de Princelike Excell. en Staten van Holland en Zeeland, mitsgaders de gecommitteerde van der Tholen yder in sijn regard beloofd hebben, en beloven mits desen te onderhouden, sonder daer tegenste contravenieren in eniger manieren

pp 3

Al

Satisfactie by den Prince van Orangien vergunt aen die van der Tholen.

Aldus overkomen, veraccordeert en besloten onder de signature en zegel van de voorz. Heere Prince van Orangien ter eenre, en den voorgenoemden Gecommitteerden ten andere zijden, binnen der stad van Dordrecht, opten 17 April, anno 1577.

De Staten Generael schryven aen den Prince van Orangien tot boozdelie van die van Amsterdam.

Den 19 April schreben de Staten Generael aen de Prince van Orangien / dat sy uit het rapport van den Heere Doctor Leoninus verstaen hadden / dat men de Gedeputeerden van Amsterdam aen sijn Excell. gesonden / om te hebben voldoeninge of satisfactie op de puncten en artijkelen by haer verfocht / om dien volgens haer te stellen onder 't gebied van den selven Prince / boozgehouden hadde / die van de nieuwe Religie eenige Kerke te confereren buiten der Stad / datse daerom wel ernstelijc hadden willen bidden / dat sijne Excell. gelieven wilde die van Amsterdam volkommentelijc te verhoegen in 't gene sy verfochten / sonder toe te laten eenige nieuwigheid aldaer ingebracht of gepleegt te werden / tegens de Roomse Catholijke Religie / van allen tijden aldaer onderhouden / 't sy binnen of buiten / in 't openbaer of in 't heimelijc / noch ook te gedogen / dat sy souden overlast werden met oorzogsvolk : maer in volkomen vrydom gestelt met behoudinge van alle hare rechten / privilegien / volgende den vrede-handel van Gent / die sy begeren te onderhouden / gelijc ook de reden bereijchte / dat saken so heiligelijc en solemnelijc ingewilligt / gehandhaeft souden werden ten weder zijden.

Antwoord van den Prince op 't boozschrijven van de Heeren Staten Generael.

De Prince van Orangien heeft hier op geantwoord / dat sijne meninghe nooit anders en was geweest / nochte als noch en was / dan om die van Amsterdam te geben alle goede en redelijke satisfactie / naborgende den vrede-handel tot Gent besloten / die sy en de Staten van Holland en Zeeland gesint waren van hare zijde volkommentelijc te onderhouden / sonder in 't minste de selve ergens in te bzeken of te bekozten : maer uit de articulen by die van Amsterdam verfocht / en de weder-antwoorde by de Gedeputeerde der selver hem overgegeven / en konde sy niet anders bevinden / dan dat de selve seer onbescheiden en ongegrond waren / niet alleen tot geen stichtinge des vredes of der gemener gerustheid : maer teer contrarie om meerder tweedracht / misderstant en scheuringe so wel tusschen die van Holland en Zeeland met die van Amsterdam / als tusschen den bozgeren en inwoonderen der selver Stad onder malckanderen te maken / en waeren-streckende. De wijle daer in den eersten aenbanch / hoe wel bedektelijc / nochtans genoeg te hemmen gegeben werd / waer booz sy hem en die van Holland en Zeeland met hare Geassocieerde waren aensijnde en achtende / als of der selver meninghe en opset ware des Coninc autoritett t'samen met de unie der Generale Staten te verhozten / ja geheel te niet te bzingen / en boozts doozgaens uit alle d'andere articulen niet anders en konde speuren / dan dat sy enkelijc waren arbeidende / om die van Holland en Zeeland by den Coninc en sijne Majestetts dienaren te vermaken en in den haet / en haer selven in de gratie en goede gunste te bzingen / en mette onkosten des ganschen Lands / ja met het verberf en desolatie haerder gemeinte / hare regeringe altyd in 't quade staende te houden / te meer datse met haer eigen bozgeren so ontkoerdelijc en onbescheidelijc wilden handelen / datse de selve geen begraeffnisse in hare palen en wilden verquinen / die men schier den honden niet en soude konken ontfengen / welke overbarbarijse tyranijghheid niet alleen haer onvriendelijc gemoet en affectie tot hare eigen mede-bozgeren openbaerde / maer ook merkelijken te hemmen geeft hoe weinijc sy gesint waren de articulen der Pacificatie van Gent besloten / ongeheimdelijc te onderhouden / en goede vryndschap en unie metten lebenden te plegen / de wijle sy over den doden haeren moed also onredelijc sochten te koelen. Dies niet te min om de goede bozgeren en ingesetenen der selver stad Amsterdam / die daer over egene schuld en hadden / eenmael uit alle desolatie te helpen / en de selve mitsgaders het gansche Land wederom tot haer oude

(R. 24c.)

fleur en prosperite te bzingen / ('t welck het eenig loof / begeren en boozmenen van hem was) so was sy te bzedden sich so herre na alle billijghheid en redelijghheid te boegen / dat niet alleen die van Amsterdam : maer ook hare Hoogmog. E. ja de gansche wereld souden oozdelen / hen meer dan genoeg gepresenteert te hebben / en dattet aen hem niet en gebroek noch en stond : maer aen de Regenten aldaer / datse tot hare oude en vorige rust niet en quamen.

De Prince van Orangien en de Staten van Holland hadden de stad van Amsterdam aen allen zijden seer sterck beset / so datter geen victualie / noch eenige amonitie van oozloge binnen komen en mochte / dan met consens en dooz de wachten daer booz leggende / die de schepen en schuiten eerst visiteerden : ebentwel bleven de Magistraten seer hermechig en obstinaet in haer boozneinen / en en wilden onder het goubernement van den Prince niet komen / doch also d'opspjaelt der bozgeren / dooz de boozs benaetheid / groot biel / zyn de Magistraten benodigt geweest om oproer te vermijden / hare Gedeputeerde binnen Dordrecht aen den Prince van Orangien te senden met negen articulen die sy begerden henluiden geaccordeert te werden. De Prince heeft daer op geantwoord by Apostille : maer de Gedeputeerde en zyn mette selve Apostille niet te bzedden geweest / bysonder hebben sy niet willen accepteren de apostille op 't eerste articul gestelt / overmits onder anders daer in geseid werd : dat de vodelichamen der gener die van de Geresormeerde Religie mochten zyn geweest / aldaer op der gewijder en behoorlijke plaetse eerlijken begraven souden mogen werden / sonder eenige ceremonien / en dat tot sekere ure van den dag / als des nood zynde / daer toe beraamt souden mogen werden. Daer op de Gedeputeerde van Amsterdam seiden / dat in de Stede macht niet en was te confereren de begravinge der doden van die van de Geresormeerde Religie binnen der stede-muren / bypheid en Ambaches-heerlijghheid van dien / en heel min te gedogen dat ter oorsake van dien aldaer eenige vergaderinge van voolk souden mogen geshieden.

Die van Amsterdam souden hare Gedeputeerde aen den Prince van Orangien om satisfactie te hebben.

Dit poinct bysonder werd so qualijken by den Prince van Orangien / Staten van Holland en Zeeland genomen / dat hoe wel het scheen datter eenige apparence was / dat het meerdeel van d'andere articulen souden geaccordeert komen werden / dat sy nochtans ongedaner sake zyn geshieden / daer op daer naer de boozgamelde missteden zyn gevolgt.

Schreben aen den Prince van Orangien.

Daer na so sy noch meerder denaet werden en dat de herings en trafijque genoegsaem aldaer geseel quam te cessen / hebben sy hare Gedeputeerde wederom aen den Prince van Orangien gesonden tot Alkmaer met verscheyden poincten / met presentatie dat sy te bzedden waren de poincten daer in swarigheit gemaekt werden by den Prince te submitteren aen sijn Hoogheid (Don Jan) en de Staten Generael / latende henlieden dien ondermndert gemeten de vrycht der pacificatie / en consequentelijc de vrye en onbesinderde negotiatie en navigatie van alrehande so grote als kleine schepen die aldaer souden willen artiveren / of van daer t'zeil gaen in bloten of sonder vloren.

Die van Amsterdam souden den andermael aen den Prince van Orangien.

De Prince heeft op elk poinct by apostille sijne meninghe geseid en bozbers verklaert / of die van Amsterdam niet jegenstaende alle sijne redelijke presentatie / bozber souden willen opmacteren / so was sijn Excell. om alle voldoens wille te bzedden / twee of drie personen te beputeren / mits dat de Heeren Staten Generael van gelijken souden doen / dewelcke op de poincten der satisfactie metten anderen souden confereren / en het poinct by de pacificatie besloten / te weten / dat alle de Steden onder de commissie van sijn Excell. begrepen / onder sijn goubernement moesten komen / en het equipollent van dien aen een zijde stellende metten anderen communiceren onder wat conditte het selve in alle redelijghheid en billijghheid behoozde te geshieden / waer toe sijn Excell. sich geerne bereid soude laten vinden / protesterende mitsdien dooz God en de gansche wereld / dat aen sijn Excell. noch de Staten van Holland niet en staet / dat de burgers van Amsterdam niet

De Prince doet hem presentatie op hen bezoch.